

Bóg zajął się ziemią, bo na niej miał zamieszkać człowiek. Miłość i mądrość Boża postarała się o to, aby na ziemi w obfitości było wszystko, czego potrzebuje do życia człowiek (16, 29—30), który jest arcydziełem boskiej mądrości i koroną stworzeń. Podstawą tej godności jest to, że Bóg go stworzył na swój obraz. Dzięki tej godności człowiek może panować nad wszystkim, co się znajduje na ziemi (17, 1—11) i poznawać wielkość Bożych dzieł. Bóg dodatkowo wyróżnił człowieka zawierając z nim przymierze (17, 12—14). W opisie Syr zatem wszystko — także stworzenie człowieka z ziemi i jego powrót do niej — zostało uznane za objaw i dowód wielkości Stwórcy.

Syr w swym spojrzeniu na człowieka nie odwołuje się do argumentów spekulatywnych, ale posługuje się dowodami historycznymi ze specjalnym uwzględnieniem „początków” historii stworzenia zawartych w Rdz 1—3⁸⁰.

Na bazie treści doktrynalnej Rdz 1—3 pragnie wyrazić swój pogląd na temat człowieka. Takie ujęcie, jakie reprezentuje Syrach w stosunku do Rdz 1—3, prowadziło do aktualizacji Biblii z zastosowaniem do każdej sytuacji w życiu człowieka.

Siedlce

KS. ROMAN KRAWCZYK

⁸⁰ S. Stańczyk, *Z antropologii Księgi Syracha*, w: *Teologia nauka o Bogu*. Kongres Teologów Polskich 1976 (red. M. Jaworski, A. Kubiś), Kraków 1977, s. 243.

Ks. Andrzej Kowalczyk

ROLA TEMATU „DZIAŁALNOŚĆ JEZUSA – NOWYM WYJŚCIEM I NOWYM PODBOJEM ZIEMI OBIECANEJ” W REDAKCJI EWANGELII ŚW. MATEUSZA

I. WPROWADZENIE

Wyjście z Egiptu i wędrówka do ziemi obiecanej były w świadomości Izraelitów nie tylko nadzwyczajnymi wydarzeniami, które zaważyły na formowaniu się narodu i jego historii, ale również kluczem do zrozumienia tej historii, a także wydarzeniami przeznaczonymi do odnawiania się w przyszłości¹. Izraelici corocznie w sposób

¹ Guillet J., *Thèmes bibliques. Études sur l'expression et le développement de la révélation*, Paris 1965, 11.

uroczysty obchodzą pamiątkę wyjścia, medytacja wielkich dzieł Bożych tego okresu ożywia ich nadzieję, każe spodziewać się lepszej przyszłości i ponownej interwencji Boga. Dla proroka Amosa czas wyjścia jest okresem wzorcowym (5, 25), także Izajasz daje narodowi za przykład Izraelitów wędrujących pod wodzą Mojżesza (2, 16). Ozeasz zapowiada, że czas wyjścia powróci: Izrael znowuż będzie wierny swojemu Bogu (2, 15—18). W dobie zagrożenia przez Asyrię Izajasz przypomina cuda na pustyni i zapewnia, że wyjście powtórzy się (10, 24. 26; 31, 4. 5). Deuteroizajasz obrazami z wyjścia posługuje się w prorocत्वach odnoszących się do niewoli babilońskiej i powrotu z niewoli, zapowiada, że Bóg obdarzy swój lud wolnością, to drugie wyjście będzie wspanialsze niż pierwsze: nie zabraknie opiekuńczego obłoku, powtórzy się przejście przez morze, woda ze skały, pustynia zamieni się w ogród (por. Iz 43, 2. 19—21; 48, 21; 52, 12). Jeremiasz odrodzenie narodu łączy z zawarciem nowego przymierza (31, 31—34). Na tle wydarzeń wyjścia Ezechiel przedstawia klęski, jakie spadają na naród oraz jego przyszłe wyzwolenie (rozdz. 40—48).

Już w ST wybawienie z niewoli egipskiej zaczyna być rozumiane jako typ ery mesjańskiej². Niektóre prorocтва Deuteroizajaszę sięgają dalej niż powrót z Babilonu (por. Iz 52, 12).

W okresie poprzedzającym przyjście Chrystusa umacnia się w Izraelu przekonanie, że czasy mesjańskie będą przypominały wyjście z Egiptu. Dowodem na to jest między innymi społeczność qumrańska, która w oczekiwaniu na Mesjasza osiedla się na pustyni w okolicy Damaszku i organizuje w oddziały na wzór Izraelitów na pustyni.

Kościół pierwotny przejmując wraz z innymi pojęciami starotestamentalnymi także ideę nowego wyjścia, jest świadomy, że owo nowe wspaniałe wyjście — to działalność Jezusa Chrystusa. Widzi on w Jezusie nowego Mojżesza. Św. Piotr w swoim drugim kazaniu cytuje słowa Mojżesza z Pp 18, 15: „Proroka jak ja wzbudzi wam Pan, Bóg nasz, spośród braci waszych. Słuchajcie Go we wszystkim, co wam powie” (Dz 3, 22). Tekst ten cytuje także św. Szczepan w mowie przed Sanhedrynem (por. Dz 7, 37). Św. Paweł w Liście do Kolosan (1, 14) określa dzieło Chrystusa jako wyzwolenie z niewoli grzechu, a więc analogicznie do wyzwolenia Izraelitów z niewoli egipskiej (por. także Ef 1, 7), natomiast przejście Żydów przez Morze Czerwone jest dla niego (typem Chrztu św. ustanowionego przez Chrystusa (por. 1 Kor 10, 1—13).

Typiczny charakter Mojżesza mocno podkreśla autor Listu do Hebrajczyków. Objawienie Chrystusa przeciwstawia on objawieniu Mojżesza (por. Hbr 3, 1—4. 13), przymierze Chrystusowe — Mojżeszowemu (por. 12, 18. 24), domowi zbudowanemu przez Mojżesza — dom

² Łach S., *Wstęp historyczno-krytyczny do Księgi Wyjścia*, w: *Księga Wyjścia*, Poznań 1964, 84.

zbudowany przez Chrystusa (por. 3, 1—6). Słuchacze Ewangelii są według autora tego Listu poddani tej samej próbie, co Izraelici na pustyni: próbie wiary i posłuszeństwa (por. 3, 7—19).

Również w Ewangeliach bez trudu zauważamy sens typiczny niektórych wydarzeń. Jean Daniélou pisze, że „Ewangelia Mateusza jest przeniknięta aluzjami do wyjścia wyraźnymi i ukrytymi”³ — wymienia ich piętnaście. B. W. Bacon⁴ i G. D. Kilpatrick⁵ dopatrują się w Ewangelii Mateusza pięciu części analogicznie do Pięcioksięgu, natomiast według H. Sahlina⁶, J. Zienera⁷ i M. E. Boismarda⁸ dzieje wyjścia stały się w jakiejś mierze wzorem dla św. Jana Ewangelisty w przedstawieniu dziejów Jezusa.

Podbój ziemi obiecanej nie stanowi tak ważnego tematu w teologii ST jak wyjście. Najbardziej znaczną aluzję do Jozuego i jego dzieła znajdujemy w rozdz. 46 Księgi Syracha. W NT Jozue jest wspomniany w Liście do Hebrajczyków 4, 8. Autor tego Listu wyjaśnia, że Jozue, jakkolwiek wprowadził lud do ziemi obiecanej, nie wypełnił przez to obietnicy wprowadzenia ludu do odpoczynku. Tę obietnicę realizuje dopiero Jezus. W teologii autora Listu Jezus jest więc nowym Jozuem.

W niniejszym artykule pragnę wykazać, jak ważną rolę odgrywają tematy wyjścia i podboju ziemi obiecanej w redakcji Ewangelii św. Mateusza. Najpierw przedstawię podobieństwa między wydarzeniami wyjścia i podboju zawartymi w Heksateuchu a dziejami Jezusa, następnie paralelizmy między Ps 107 (106), który nawiązuje do tematu wyjścia a Mt. Wspomniane podobieństwa Heksateuch — Mt ujmuję w dwie grupy: podobieństwa rzeczowe (tematyczne) i podobieństwa liczbowe.

II. PODOBIENSTWA RZECZOWE

1. Mojżesza i lud prowadzi do celu słup ognia (Wj 13, 21). Mędrców ze wschodu prowadzi do Jezusa gwiazda (Mt 2, 9).
2. Mojżesz jest wezwany z Egiptu (por. Oz 11, 1) i Jezus jest wezwany z Egiptu (Mt 2, 15).
3. Żydzi pod wodzą Mojżesza wędrują do ziemi obiecanej przez Morze Czerwone (Wj 14, 15 n). Jezus rozpoczyna swoją działalność

³ Daniélou J., *Les figures du Christ dans l'Ancient Testament* (Sacramentum Futuri), Paris 1950, 135.

⁴ Bacon B. W., *Studies in Matthew*, New York, 1930, 81 n.

⁵ Kilpatrick G. D., *The Origins of the Gospel according to St. Matthew*, Oxford 1948, 99 n.

⁶ Sahlin H., *Zur Typologie des Johannesevangeliums*, Uppsala 1950.

⁷ Ziener J., *Weisheitsbuch und Johannesevangelium*, w: „Biblica” 38 (1954) 398—418; 39 (1958) 37—60.

⁸ Boismard M. E., *L'évangile à quatre dimensions*, w: „Lumière et Vie”, 1, 1951—52, 94—114.

od chrztu w Jordanie (Mt 3, 13—17). Jezus w scenie chrztu reprezentuje cały naród wybrany, zarówno Jezus jak i lud pod wodzą Mojżesza nazywany jest przez Boga „Synem” (Wj 4, 22—23; Mt 3, 17).

4. Bóg prowadzi (*ēgagen*) lud na pustyni przez 40 lat, aby go wypróbować (*ekpeirasē*) (Pp 8, 2). Jezus jest wyprowadzony (*anēchthē*) przez Ducha na pustynię, aby był kuszony (*peirasthēnai*) (Mt 4, 1). Jezus przebywa na pustyni 40 dni.

5. Lud kusi Boga z powodu braku mięsa i wody (Wj 17, 2 n). Szatan kusi Chrystusa, aby przemienił kamienie w chleb (Mt 4, 3).

6. Izraelici na pustyni Paran stają do walki z Amalekitami licząc na pomoc Bożą, jednak wbrew woli Bożej (Lb 14, 1—45). Szatan kusi Chrystusa, aby licząc na opiekę Bożą rzucił się ze szczytu świątyni wbrew planom Bożym (Mt 4, 5—6).

7. W Szittim lud dopuszczał się bałwochwalstwa — padał na twarz przed bogami Moabitów (Lb 25, 1—2). Szatan kusi Chrystusa, aby oddał mu pokłon (Mt 4, 9).

8. Bóg na górze Synaj ogłasza Dekalog (Wj 19, 16 n). Chrystus na górze ogłasza swoje prawo (Mt 5, 1 n).

9. Ogłoszenie prawa na Synaju ma miejsce na jednym z wcześniejszych etapów wędrówki. Kazanie na górze jest u Mt jednym z pierwszych epizodów działalności Jezusa.

10. Bóg na prośbę Mojżesza uzdrawia z trądu Miriam, żonę Aarona (Lb 12, 13—16). Chrystus uzdrawia trędowatego (Mt 8, 1—4).

11. Mojżesz otrzymuje władzę nad wodami Morza Czerwonego (Wj 14, 21). Jezus ucisza burzę na jeziorze (Mt 8, 23—27).

12. Bóg po ogłoszeniu prawa na górze Synaj daje Mojżeszowi przepisy odnośnie kultu i kapłaństwa (Wj 25, 1—30, 18). Chrystus po kazaniu na górze, w swoim drugim kazaniu (Mt 10, 5—42) daje polecenia Apostołom odnośnie ich pracy misyjnej.

13. Mojżesz śpiewa Bogu pieśń dziękczynną za pobicie wojska faraona (Wj 15, 1—19). Jezus dziękuje Ojcu i wysławia Go za objawienie prostaczkom tajemnic Bożych (Mt 11, 25—26).

14. Korach z pokolenia Lewiego oraz ponad dwustu pięćdziesięciu „przedstawicieli ludu” zbuntowało się przeciwko Mojżeszowi i „zbluźniło” (*parōksunan*) przeciwko Jahwe” (Lb 16, 1—35). Faryzeusze odrzucają mesjańską godność Jezusa i „bluźnią (*blasfēmia*) przeciwko Duchowi Świętemu” (Mt 12, 22—32).

15. Lud nie rozumiał wielkich znaków i cudów wyjścia. Mojżesz wypomina to ludowi w słowach: „Widzieliście wszystko, co w ziemi egipskiej Jahwe na waszych oczach uczynił faraonowi, wszystkim jego sługom i całej ziemi. Wielkie plagi widziały wasze oczy, znaki i wielkie cuda. Nie dał Jahwe aż do dnia obecnego serca, które by rozumiało, ani oczu, które by widziały, ani uszu, które by słyszały”

(Pp 29, 1—3). Współcześni Jezusowi Żydzi też nie rozumieją znaków i cudów Bożych. W tryptyku o siewcy Chrystus tłumaczy Apostołom: „Dlatego mówię do nich w przypowieściach, że otwartymi oczami nie widzą i otwartymi uszami nie słyszą ani nie rozumieją” (Mt 13, 13). Następnie cytuje tekst Iz 6, 9 n, w którym, podobnie jak w przemówieniu Mojżesza mamy naganę ludu nie tylko za oczy niewidzące i głuche uszy, lecz także za nierozumne serce.

16. Mojżesz zapowiada znak od Boga potwierdzający jego posłannictwo: śmierć zbuntowanych we wnętrzu ziemi (Lb 16, 28—30). Jezus zapowiada znak od Boga swojej wiarygodności: będzie trzy dni i trzy noce w łonie ziemi (Mt 12, 40).

17. Bóg karmi lud na pustyni manną i przepiórkami (Wj 16, 13—14). Chrystus karmi lud na pustyni chlebem i rybami (Mt 14, 13—21).

18. Mojżesz prowadzi Izraelitów przez środek morza (Wj 14, 22). Jezus sam chodzi po jeziorze i sprawia, że Piotr idzie po wodzie (Mt 14, 22—23).

19. Bóg objawia się na górze Synaj Mojżeszowi i przywódcom ludu (Wj 24, 9—11). Jezus na górze objawia swoje bóstwo trzem Apostołom (Mt 17, 1 n). W obu relacjach o objawieniu wspominany jest obłok.

20. Gdy Mojżesz zstępował z góry Synaj „promieniowała skóra na jego twarzy” (Wj 34, 29). Na górze przemienienia twarz Jezusa „zajaśniała jak słońce” (Mt 17, 2).

21. Mojżesz prowadzi Izraelitów z Egiptu, który jest nie tylko symbolem niewoli, lecz także imperium pogańskiego, do ziemi obiecanej, w której Izrael będzie mieszkał ze swoim Bogiem. Chrystus prowadzi Apostołów — nowy lud wybrany — z Galilei, „krajiny pogan” (Mt 4, 15) do Jerozolimy (Mt 19, 1; 20, 29), miejsca zamieszkania Boga z ludem.

22. Izraelici zajmują Zajordanie południową, północną i wracają na równiny Moabu nad Jordanem naprzeciwko Jerycha i w okolicach Jerycha przekraczają Jordan (Lb 21, 33—22, 1). Jezus z Galilei, a więc z północy, prowadzi swoich uczniów do Jerozolimy przez Jerycho (Mt 19, 1; 20, 29).

23. Izraelici codziennie przez sześć dni okrążają Jerycho i wracają do obozu (Joz 6, 11—12). Jezus przed Męką i śmiercią codziennie przez cztery dni naucza w świątyni a na noc wraca do Betanii (Mt 21, 18—19).

24. Jozue rzuca kłatwę na Jerycho (Joz 6, 26). Jezus rzuca kłatwę na drzewo figowe symbolizujące naród żydowski (Mt 21, 18—19).

25. Mojżesz w swoich ostatnich mowach zachęca do zachowania prawa i grozi karami w razie ich przekroczenia (Pp 27, 1—30, 20).

Chrystus w swojej ostatniej wielkiej mowie (Mt 24, 1—25, 46) wzywa do czujności i zapowiada karę za czyny złe.

26. Przed zdobyciem Jerycha Izraelici spożywają paschę (Joz 5, 10). Jezus przed Męką i śmiercią spożywa z Apostołami Ostatnią Wieczerzę, którą Mateusz przedstawia jako paschalną (Mt 26, 17—30).

27. Mojżesz przed swoją śmiercią spisuje prawo i księgę prawa nakazuje położyć obok arki przymierza jako „świadka” (Pp 31, 24—26). Jezus na Ostatniej Wieczerzy ustanawia Eucharystię na pamiątkę tajemnicy paschalnej i nowego przymierza (Mt 26, 26 n).

28. Żydzi po powrocie zwiadowców z ziemi Kanaan chcieli ukamienować Mojżesza i Aarona (Lb 14, 10). Żydzi też domagają się ukrzyżowania Jezusa (Mt 27, 22—23).

29. Mojżesz przed śmiercią ogląda z góry Nebo kraj dany potomkom Abrahama (Pp 34, 1—4). Chrystus na górze przed Wniebowstąpieniem rozsyła Apostołów na cały świat, który jest Mu dany („Dana mi jest wszelka władza na niebie i na ziemi”: (Mt 28, 16—20).

30. Mojżesz nie wchodzi do ziemi obiecanej, lecz nakazuje Jozuemu, aby wprowadził do niej lud (Pp 31, 1—6). Jezus nie zdobywa dla swojego królestwa ziemskiej Jerozolimy, narodu żydowskiego i świata, lecz wysyła swoich Apostołów do wszystkich narodów ziemi, aby je zdobyli przez nauczanie i udzielanie chrztu św. (Mt 28, 19—20).

III. PODOBIENSTWA LICZBOWE

W niektórych przypadkach występują nie tylko podobieństwa rzeczowe, ale także te same liczby, względnie dana rzecz lub temat powtarza się tyle samo razy.

1. Lud pozostaje na pustyni przez 40 lat (Pp 8, 2). Chrystus pości na pustyni 40 dni (Mt 4, 1—2).

2. Mojżesz prowadzi do ziemi obiecanej 12 pokoleń Izraela (Lb 1, 5). Chrystus wybierał 12 Apostołów (Mt 10, 1).

3. Mojżesz wysyła 12 książąt izraelskich, aby zbadali ziemię Kanaan (Lb 13, 1 n). Jezus wysyła 12 Apostołów na pracę misyjną (Mt 10, 5).

4. Bóg obiecuje wypędzić przed Izraelitami sześć plemion: Kanaanajczyków, Amorytów, Chetytów, Peryzzytów, Chiwwitów i Jebuzytów (Wj 33, 2; 34, 11; por. Lb 13, 28—29). Chrystus w kazaniu o królestwie niebieskim opowiada sześć przypowieści o królestwie (Mt 13).

5. Bóg dwukrotnie w sposób cudowny daje Żydom na pustyni mięso: na pustyni Sin (Wj 16, 12—13) i w Kibrot-Hattaawa (Lb 11, 1—35). Chrystus dwukrotnie rozmnaża ryby na pustyni (Mt 14, 19—20; 15, 36—37).

6. Jozue dwukrotnie dzieli ziemię obiecaną między pokolenia izraelskie (Joz 14, 1 n; 18, 2 n). Jezus dwukrotnie dzieli chleb i ryby między głodnych swoich słuchaczy na pustyni. Liczba chlebów do podziału — 5 za pierwszym razem (Mt 14, 17) i 7 za drugim razem (Mt 15, 34) — stoją w relacji do części Kanaanu rozdanych przez Jozuego. Ponieważ dwa i pół pokolenia (Ruben, Gad i pół pokolenia Manasses) posiadało już ziemię na wschód od Jordanu a Lewici nie otrzymywali ziemi, za pierwszym razem Jozue podzielił kraj między dziewięć i pół pokolenia (dom Józefa dzielił się na dwa pokolenia: Manasses i Efraima) (Joz 14, 1 n). W rzeczywistości jednak, w wyniku tego podziału ziemię otrzymało tylko dwa i pół pokolenia: Juda, Efraim i pół pokolenia Manasses. Pozostałe części były zajęte jeszcze przez plemiona kananejskie (Joz 18, 5). Tak więc po pierwszym podziale Izraelici otrzymali pięć części ziemi obiecanej. Siedem pozostałych pokoleń otrzymało ziemię w wyniku drugiego podziału, albo inaczej: siedem pozostałych części Kanaanu zostało rozdanych w drugim podziale (Joz 18, 2).

7. Bóg nakazuje Mojżeszowi wyłączyć spośród synów Lewiego: Kehatytów (Lb 4, 2), Gerszonitów (Lb 4, 22) i Merarytów (Lb 4, 29) dla pełnienia specjalnej służby w namiocie Spotkania. Chrystus wybiera spośród Apostołów: Piotra, Jakuba i Jana na świadków niektórych swoich cudów, między innymi Przemienienia (Mt 17, 18).

8. Jozue wysłał dwóch szpiegów do Jerycha (Joz 2, 1). Jezus przed triumfalnym wjazdem do Jerozolimy wysłał dwóch uczniów do Betfage (Mt 21, 1—3).

9. Lud pod wodzą Mojżesza, a więc do czasu przejścia przez Jordan w okolicy Jerycha, czterdzieści razy zmienia miejsce postoju (Lb 33, 4—49). Jezus w okresie od opuszczenia Galilei i udania się do Jana nad Jordan aż do uzdrowienia dwóch niewidomych pod Jerycho wyłącznie (Mt 20, 29) zmienia miejsce pobytu również czterdzieści razy:

9.1. Pierwszy etap wędrówki ludu: Ramses-Sukkot; pierwsza zmiana miejsca pobytu Jezusa: „Wtedy przyszedł Jezus z Galilei nad Jordan do Jana” (3, 13).

9.2. Sukkot-Etam; „Wtedy Duch wyprowadził Jezusa na pustynię” (4, 1).

9.3. Etam-Migdol; „Gdy (Jezus) postyszał, że Jan został uwięziony, usunął się do Galilei. Opuścił jednak Nazaret i osiadł w Kafarnaum” (4, 12—13).

9.4. Migdol-Mara; „Gdy Jezus przechodził obok jeziora Galilejskiego, ujrzał dwóch braci” (4, 18).

9.5. Mara-Elim; „A gdy poszedł stamtąd dalej, ujrzał innych dwóch braci” (4, 21).

9.6. Elim — Morze Czerwone; „I obchodził Jezus całą Galileę” (4, 23).

- 9.7. Morze Czerwone — Pustynia Sin; „Jezus, widząc tłumy, wyszedł na górę” (5, 1).
- 9.8. Pustynia Sin — Dofka; „Gdy zszedł z góry, postępowały za Nim wielkie tłumy” (8, 1).
- 9.9. Dofka — Alusz; „Gdy wszedł do Kafarnaum” (8, 5).
- 9.10. Alusz — Refidim; „Gdy Jezus przyszedł do domu Piotra” (8, 14).
- 9.11. Refidim — Pustynia Synaj; „Gdy wszedł do łodzi, poszli za Nim Jego uczniowie” (8, 23). „Gdy przybył na drugi brzeg do kraju Gadareńczyków” (8, 28).
- 9.12. Pustynia Synaj — Kibrot-Hattaawa; „On wszedł do łodzi, przepłynął się z powrotem do swego miasta” (9, 1).
- 9.13. Kibrot-Hattaawa — Chaserot; „Odchodząc stamtąd, Jezus ujrzał człowieka imieniem Mateusz” (9, 9).
- 9.14. Chaserot — Ritma; „Jezus wstał i wraz z uczniami poszedł za nim” (9, 19). „Gdy Jezus przyszedł” (9, 23).
- 9.15. Ritma — Rimon-Peres; „Gdy Jezus odchodził stamtąd” (9, 27). „Gdy wszedł do domu” (9, 28).
- 9.16. Rimon-Peres — Libna; „Tak Jezus obchodził wszystkie miasta i wioski” (9, 35).
- 9.17. Libna — Rissa; „Gdy Jezus skończył dawać te wskazania dwunastu swoim uczniom, odszedł stamtąd” (11, 1).
- 9.18. Rissa — Kehelata; „Pewnego razu Jezus przechodził w szabat wśród zbóż” (12, 1).
- 9.19. Kehelata — Góra Szafer; „Idąc stamtąd, wszedł do synagogi” (12, 9).
- 9.20. Góry Szafer — Charada; „Gdy się Jezus dowiedział o tym, oddalił się stamtąd” (12, 15).
- 9.21. Charada — Makelot; „Owego dnia Jezus wyszedł z domu i usiadł nad jeziorem” (13, 1).
- 9.22. Makelot — Tachat; „Wnet zebrały się koło Niego tłumy tak wielkie, że wszedł do łodzi i usiadł” (13, 2).
- 9.23. Tachat — Mitka; „Wtedy odprawił tłumy i wrócił do domu” (13, 36).
- 9.24. Mitka — Chaszmona; „Gdy Jezus dokończył tych przypowieści, oddalił się stamtąd. Przyszedłszy do swego miasta rodzinnego” (13, 53—54).
- 9.25. Chaszmona — Moserot; „Gdy Jezus to usłyszał, oddalił się stamtąd w łodzi... Gdy wysiadł, ujrzał wielki tłum” (14, 13—14).
- 9.26. Moserot — Bene-Jaakan; „Gdy to uczynił, wyszedł sam jeden na górę” (14, 23).
- 9.27. Bene-Jaakan — Chor-Haggidgad; „Lecz o czwartej straży nocnej przyszedł do nich” (14, 25).

- 9.28. Chor-Haggidgad — Jotbata; „Gdy wsiedli do łodzi, wiatr się uciszył” (14, 32).
- 9.29. Jotbata — Abrona; „Gdy się przeprawili, przyszli do ziemi Genezaret” (14, 34).
- 9.30. Abrona — Esjon-Geber; „Potem Jezus odszedł stamtąd i podążył w stronę Tyru i Sydonu” (15, 21).
- 9.31. Esjon-Geber — Kadesz; „Stamtąd podążył Jezus dalej i przyszedł nad jezioro Galilejskie. Wszedł na górę i tam siedział” (15, 29).
- 9.32. Kadesz — Góra Hor; „Potem odprawił tłumy, wszedł do łodzi i przybył w granice Magedan” (15, 39).
- 9.33. Góra Hor — Salmona; „Z tym ich zostawił i odszedł. Przeprawiając się na drugi brzeg, uczniowie zapomnieli wziąć ze sobą chleba” (16, 4—5).
- 9.34. Salmona — Punon; „Gdy Jezus przyszedł w okolice Cezarei Filipowej” (16, 13).
- 9.35. Punon — Obot; „Po sześciu dniach Jezus wziął ze sobą Piotra, Jakuba i brata jego Jana i zaprowadził ich na górę wysoką, osobno” (17, 1).
- 9.36. Obot — Ijje-Haabarim; „A gdy schodzili z góry” (17, 9). „Gdy przyszli do tłumu” (17, 14).
- 9.37. Ijje-Haabarim — Dibon-Gad; „Gdy przyszli do Kafarnaum” (17, 24).
- 9.38. Dibon-Gad — Almon-Diblataim; „Gdy Jezus dokończył tych mów, opuścił Galileę i przeniósł się w granice Judei za Jordan” (19, 1).
- 9.39. Almon-Diblataim — Góry Abarim; „Włożył na nie ręce i poszedł stamtąd” (19, 15).
- 9.40. Góry Abarim — Równiny Moabu; „Mając udać się do Jeruzolimy, Jezus wziął osobno dwunastu i w drodze rzekł do nich: „Oto idziemy do Jeruzolimy” (20, 17—18).

10. W Pięcioksięgu znajdujemy, po wyłączeniu historii o Balaamie (Lb 22, 2—24, 25), relacje o czterdziestu cudach zdziałanych przez Boga w czasie od obozu w Ramses (Wj 12, 37) do śmierci Mojżesza (pomijamy relacje powtórzone o tym samym cudzie). Jeżeli w Ewangelii Mateusza policzymy wszystkie opisy cudów i wzmianki o cudach mających miejsce w okresie od udania się Chrystusa do Jana nad Jordan do pobytu w Jerycho wyłącznie — otrzymamy także liczbę czterdzieści:

10.1. „A Pan szedł przed nimi podczas dnia jako słup obłoku, by ich prowadzić drogą, podczas nocy zaś jako słup ognia, aby im świecić, żeby mogli iść we dnie i w nocy” (Wj 13, 21; por. Wj 40, 38; Lb 9, 16; 14, 14). „A oto otworzyły Mu się niebiosa i ujrzał

Ducha Bożego zstępującego jak gołębicę i przychodzącego na Niego” (Mt 3, 16 b).

10.2. „Anioł Boży, który szedł na przedzie wojsk izraelskich, zmienił miejsce i szedł na ich tyłach. Słup obłoku również przeszedł z przodu i zajął ich tyły” (Wj 14, 19). „A głos z nieba mówił: „Ten jest mój Syn umiłowany, w którym mam upodobanie” (3, 17).

10.3. „Mojżesz wyciągnął rękę nad morze, a Jahwe cofnął wody gwałtownym wiatrem wschodnim, który wiał przez całą noc i uczynił morze suchą ziemią. Wody się rozstały” (Wj 14, 21). „Wtedy wziął Go diabeł do miasta świętego, postawił na narożniku świątyni” (Mt 4, 5).

10.4. „O świcie spojrział Jahwe ze słupa obłoku na wojsko egipskie i zmusił je do ucieczki” (Wj 14, 24). „Jeszcze raz wziął Go diabeł na bardzo wysoką górę” (4, 8).

10.5. „I zatrzymał koła ich rydwanów” (Wj 14, 25). „Wtedy opuścił Go diabeł, a oto Aniołowie przystąpili i usługiwali Mu” (4, 11).

10.6. „Wyciągnął Mojżesz rękę nad morze, które o brzasku dnia wróciło na swoje miejsce” (Wj 14, 27). „I obchodził Jezus całą Galileę... lecząc wszelkie słabości i wszelkie choroby wśród ludu... Przyznoszono więc do Niego wszystkich cierpiących, których dręczyły rozmaite choroby i dolegliwości, opętanych, epileptyków i paralityków, a On ich uzdrawiał” (4, 23—24).

10.7. „Mojżesz wołał do Jahwe a Jahwe wskazał mu drewno. I wrzucił je do wody, i stały się wody słodkie” (Wj 15, 25). „(Jezus) wyciągnął rękę, dotknął go i rzekł: „Chcę, bądź oczyszczony!” I natychmiast został oczyszczony z trądu” (8, 3).

10.8. „W czasie przemowy Aarona do całego zgromadzenia synów Izraela spojrzeli ku pustyni i ukazała się im chwała Jahwe w obłoku” (Wj 16, 10). „Do setnika zaś Jezus rzekł: „Idź, niech ci się stanie, jak uwierzyłeś”. I o tej godzinie jego sługa odzyskał zdrowie” (8, 13).

10.9. „Rzeczywiście wieczorem przyleciały przepiórki” (Wj 16, 13). „Ujął ją za rękę, a gorączka ją opuściła” (8, 15).

10.10. „Gdy się warstwa rosy uniosła ku górze, wówczas na pustyni leżało coś drobnego, ziarnistego, niby szron na ziemi” (Wj 16, 14). „On słowem wypędził złe duchy i wszystkich chorych uzdrowił” (8, 16).

10.11. „I odłożyli mannę na następny dzień według rozkazu Mojżesza. I nie wydawała nieznośnej woni, ani też nie tworzyły się w niej robaki” (Wj 16, 24). „Złe duchy prosiły Go: „Jeżeli nas wyrzucasz, to poślij nas w tę trzode świn!” Rzekł do nich: „Idźcie!” Wyszyli więc i weszły w świnie” (8, 31—32 a).

10.12. „Oto Ja stanę przed tobą na skale, na Horebie. Uderzysz w skałę, a wypłynie z niej woda, i lud zaspokoi swe pragnienie”.

„Mojżesz uczynił to na oczach starszyny izraelskiej” (Wj 17, 6; por. Lb 20, 11). „I naraz cała trzoda ruszyła pędem po urwistym zbocz” (8, 32 b).

10.13. „Jak długo Mojżesz trzymał ręce podniesione do góry, Izrael miał przewagę. Gdy zaś ręce opuszczał, przewagę miał Amalekita” (Wj 17, 11). „A Jezus znając ich myśli, rzekł: „Dlaczego złe myśli nurtują w sercach waszych?” (9, 4).

10.4. „Trzeciego dnia rano rozlegały się grzmoty z błyskawicami, a gęsty obłok rozpostarł się nad górą i rozległ się głos potężnej trąby” (Wj 19, 16). „— rzekł do paralytyka: Wstań, weź swoje łoże i idź do domu!” On wstał i poszedł do domu” (9, 6 b—7).

10.15. „Ujrzeni Boga Izraela, a pod Jego stopami jakby jakieś dzieło z szafirowych kamieni, świecące jak samo niebo” (Wj 24, 10). „Jezus obrócił się, i widząc ją, rzekł: „Ufaj, córko! Twoja wiara cię ocaliła”. I od tej chwili kobieta była zdrowa” (9, 22).

10.16. „Gdy zaś Mojżesz wstąpił na górę, obłok zakrył górę. Chwała Jahwe spoczęła na górze Synaj” (Wj 24, 15). „Skoro jednak usunięto tłum, wszedł i ujął ją za rękę, a dziewczynka wstała” (9, 25).

10.17. „Tablice te były dziełem Bożym, a pismo na nich było pismem Boga, wyrytym na tablicach” (Wj 32, 16). „Wtedy dotknął się ich oczu, mówiąc: Według wiary waszej niech się wam stanie!” I otworzyły się ich oczy” (9, 29—30).

10.18. „Ile razy Mojżesz wszedł do namiotu, zstępował słup obłoku i stawał u wejścia do namiotu i wtedy (Pan) rozmawiał z Mojżeszem” (Wj 33, 9). „Po wyrzuceniu złego ducha niemy odzyskał mowę” (9, 33).

10.19. „A Jahwe zstąpił w obłoku, i (Mojżesz) zatrzymał się koło Niego, i wypowiedział imię Jahwe” (Wj 34, 5). „Tak Jezus obchodził wszystkie miasta i wioski... i leczył wszystkie choroby i wszystkie słabości” (9, 35).

10.20. „Gdy Mojżesz zstępował z góry Synaj z dwiema tablicami świadectwa w rękę, nie wiedział, że promieniowała skóra na jego twarzy na skutek jego rozmowy z Jahwe” (Wj 34, 29). „Jezus im odpowiedział: „Idźcie i oznajmijcie Janowi to, co słyszycie i na co patrzycie: niewidomi wzrok odzyskują...” (11, 4—5).

10.21. „Wtedy to obłok okrył Namiot Spotkania, a chwała Jahwe napełniła przybytek” (Wj 40, 34; por. Lb 9, 15). „Biada tobie Korozain!... Bo gdyby w Tyrze i Sydonie działy się cuda, które się u was dokonały” (11, 21 a).

10.22. „Ile razy obłok wznosił się nad przybytkiem, synowie Izraela wyruszali w drogę” (Wj 40, 36; por. Lb 9, 17 n; 10, 34). „Biada tobie, Betsaido! Bo gdyby w Tyrze i Sydonie działy się cuda, które się tu u was dokonały” (11, 21 b).

10.23. „Mojesz i Aaron weszli do Namiotu Spotkania, wyszli stamtąd i pobłogosławili lud. Wtedy chwała Jahwe ukazała się całemu ludowi. Ogień wyszedł od Jahwe i strawił ofiarę całopalną” (Kpł 9, 23—24). „A ty, Kafarnaum... Aż do otchłani zejdziesz. Bo gdyby w Sodomie działy się cuda, które się w tobie dokonały” (11, 23).

10.24. „Wtedy ogień wyszedł od Jahwe i pożarł ich. Umarli przed Jahwe” (Kpł 10, 2; por. Lb 16, 35). „Wtedy rzekł do owego człowieka: „Wyciągnij rękę!” Wyciągnął i stała się znów tak zdrowa jak druga” (12, 13).

10.25. „Lud wołał do Mojżesza, a on wstał się do Pana i wygasł ogień” (Lb 11, 2). „A wielu poszło za Nim i uzdrowił ich wszystkich” (12, 15).

10.26. „A Jahwe zstąpił w obłoku i mówił z nim” (Lb 11, 25). „I niewiele zdziałał tam cudów z powodu ich niedowiarstwa” (13, 58).

10.27. „Podniósł się wiatr zesłany przez Jahwe i przyniósł od morza przepiórki” (Lb 11, 31). „Kazał tłumom usiąść na trawie, następnie wzięwszy pięć chlebów” (14, 19).

10.28. „...a Pan zstąpił w słupie obłoku, zatrzymał się u wejścia do namiotu i zawołał na Aarona i Miriam” (Lb 12, 5). „Lecz o czwartej straży nocnej przyszedł do nich, krocząc po jeziorze” (14, 25).

10.29. „I zapalił się gniew Pana przeciw nim. Odszedł (Pan), a obłok oddalił się od namiotu, lecz oto Miriam stała się nagle biała jak śnieg od trądu” (Lb 12, 9—10). „A On rzekł: «Przyjdź!» Piotr wyszedł z łodzi, i krocząc po wodzie, przyszedł do Jezusa” (14, 29).

10.30. „Gdy całe zgromadzenie żądało, by ich ukamienować, ukazała się chwała Jahwe wobec całego zgromadzenia nad Namiotem Spotkania” (Lb 14, 10). „Gdy wsiedli do łodzi, wiatr się uciszył” (14, 32).

10.31. „...ci ludzie, którzy złośliwie podali fałszywe dane o kraju, pomarli nagłą śmiercią przed Panem” (Lb 14, 37). „A wszyscy, którzy się Go dotknęli, zostali uzdrowieni” (14, 36).

10.32. „Gdy Korach zebrał przeciw nim całe zgromadzenie przy wejściu do Namiotu Spotkania, ukazała się całemu zgromadzeniu chwała Jahwe” (Lb 16, 19). „Wtedy Jezus jej odpowiedział: «nie-wiasto, wielka jest twoja wiara; niech ci się stanie, jak chcesz!» Od tej chwili córka jej była zdrowa” (15, 28).

10.33. „I stało się, gdy skończył mówić, że rozstąpiła się ziemia pod nimi” (Lb 16, 31). „I przyszły do Niego wielkie tłumy, mając ze sobą chrymch, ułomnych, niewidomych, niemych i wielu innych, i położyli ich u nóg Jego, a On ich uzdrowił” (15, 30).

10.34. „Gdy się całe zgromadzenie zebrało przeciw Mojżeszowi i Aaronowi, oni skierowali się ku Namiotowi Spotkania. Wtedy obłok okrył Namiot i ujrzeli chwałę Jahwe” (Lb 17, 7). „Wziął siedem chlebów i ryby, i odmówiwszy dziękczynienie, połamał, dawał uczniom, uczniowie zaś tłumom” (15, 36).

10.35. „Staną następnie między umarłymi i żywymi — plaga ustała” (Lb 17, 13). „Tam przemienił się wobec nich: twarz Jego zajaśniała jak słońce” (17, 2).

10.36. „Gdy następnego poranka wszedł Mojżesz do Namiotu Spotkania, zobaczył, że laska Aarona z pokolenia Lewiego rozwinęła pączki” (Lb 17, 23). „A oto im się ukazali Mojżesz i Eliasz” (17, 3).

10.37. „Tam padli na twarz, a ukazała im się chwała Pana” (Lb 20, 6 b). „Gdy on jeszcze mówił, oto obłok świetlany osłonił ich, a z obłoku odezwał się głos” (17, 5).

10.38. „Sporządził więc Mojżesz węza miedzianego i umieścił go na wysokim palu. I rzeczywiście, jeśli kogo wąż ukąsił, a ukąszony spojrział na węza miedzianego, zostawał przy życiu” (Lb 21, 9). „Jezus rozkazał mu surowo i zły duch go opuścił” (17, 18).

10.39. „Pan ukazał się w namiocie w słupie obłoku. A słup obłoku stanął u wejścia do namiotu” (Pp 31, 15). „Gdy wszedł do domu, Jezus uprzedził go mówiąc: «Szymonie, jak ci się zdaje: Od kogo królowie ziemscy pobierają daniny lub podatki?»” (17, 25 b).

10.40. „Odwrociłem się i zszedłem z góry — a góra płonęła ogniem — trzymając w rękach dwie tablice Przymierza” (Pp 9, 15). „Żebyśmy jednak nie dali im powodu do zgorszenia, idź nad jezioro i zarzuć wędkę! Weź pierwszą rybę, którą wyciągniesz, i otwórz jej pyszczek: znajdziesz statera” (17, 27).

Trzeba dodać, że niekiedy trudno rozstrzygnąć, czy w danym przypadku mowa jest o jednym cudzie, czy o dwóch, czy w ogóle mowa jest o cudzie. Takie wątpliwości można mieć odnośnie do tekstów włączonych do listy: Kpł 9, 23—24; Pp 9, 15; Mt 3, 17; 8, 32 b, oraz nie włączonych: Wj 24, 18; 34, 28; Lb 11, 1; 12, 10 b; Mt 4, 2; 14, 30—31.

11. W czasie podboju ziemi obiecanej przez Jozuego Bóg dokonuje dziesięciu cudów. Mateusz wspomina o dziesięciu cudach w rozdziałach obejmujących wydarzenia od pobytu Jezusa w Jerycho aż do Jego ukazania się uczniom po Zmartwychwstaniu:

11.1. „Zaledwie niosący arkę przyszedli nad Jordan... zatrzymały się wody płynące z góry” (Joz 3, 15—16). „Jezus więc zdjęty litością dotknął ich oczu, a natomiast przejrzeni i poszli za Nim” (Mt 20, 34).

11.2. „Skoro tylko kapłani niosący Arkę Przymierza Pańskiego wyszli z Jordanu, a stopy ich nóg dotknęły suchej ziemi, wróciły wody Jordanu znów do swego łożyska” (Joz 4, 18). „W świątyni podeszli do Niego niewidomi i chromi, i uzdrowił ich” (21, 14).

11.3. „Manna ustała następnego dnia, gdy zaczęli jeść plon tej ziemi” (Joz 5, 12). „I rzekł do niego: «Niechże już nigdy nie rodzi się z ciebie owoc!» I drzewo figowe natychmiast uschło” (21, 19).

11.4. „Gdy Jozue przebywał blisko Jerycho, podniósł oczy i ujrzał przed sobą męża z mieczem dobytym w rękę...” (Joz 5, 13—15). „A oto zasłona przybytku rozdarła się na dwoje z góry na dół” (27, 51 a).

11.5. „Skoro tylko usłyszał lud dźwięk trąb, wzniósł gromki okrzyk wojenny i mury rozpadły się na miejscu” (Joz 6, 20 b). „...ziemia zdrząła i skały zaczęły pękać. Groby się otworzyły...” (27, 51 b—52 a).

11.6. „Dlatego jutro z rana wystąpicie pokoleniami, a z pokolenia które Pan wskaże losem, wystąpią poszczególni mężczyźni... i wskazany został losem Akan...” (Joz 7, 14—18). „...i wiele ciał świętych, którzy umarli, powstało. I wyszedłszy z grobów po Jego Zmartwychwstaniu weszli oni do miasta świętego i ukazali się wielu” (27, 52 b—53).

11.7. „A Pan napełnił ich strachem na sam widok Izraela i zadał im wielką klęskę pod Gibeonem” (Joz 10, 10). „A oto powstało wielkie trzęsienie ziemi. Albowiem Anioł Pański zstąpił z nieba, podszedł, odsunął kamień i usiadł na nim” (28, 2).

11.8. „Pan rzucał na nich z nieba ogromne kamienie aż do Azeki, tak że wyginęli...” (Joz 10 11 b). „Nie ma Go tu, bo zmartwychwstał, jak powiedział” (28, 6).

11.9. „I zatrzymało się słońce” (Joz 10, 13 a). „A oto Jezus stanął przed nimi i rzekł: «Witajcie» One podeszły do Niego” (28, 9).

11.10. „...i stanął księżyc” (Joz 10, 13 b). „Jedenastu zaś uczniów udało się do Galilei na górę, tam gdzie Jezus im polecił. A gdy Go ujrzeni, oddali Mu pokłon” (28, 16—17).

12. Lud pod wodzą Mojżesza a następnie Jozuego czternaście razy przekracza lub zatrzymuje się nad jakąś wodą. Chrystus w Ewangelii Mateusza czternaście razy przeprowa się przez wodę lub działa w jej pobliżu:

12.1. „Wody się rozstały. A Izraelici szli przez środek morza” (Wj 14, 21 b—22). „A gdy Jezus został ochrzczone, natychmiast wyszedł z wody” (Mt 3, 16).

12.2. „Przybyli potem do miejscowości Mara, i nie mogli pić wód, gdyż były gorzkie” (Wj 15, 23). „Opuścił jednak Nazaret, przyszedł i osiadł w Kafarnaum nad jeziorem” (4, 13).

12.3. „Potem przybyli do Elim, gdzie było dwanaście źródeł i siedemdziesiąt palm” (Wj 15, 24 a). „Gdy Jezus przechodził obok jeziora Galilejskiego, ujrzał dwóch braci” (4, 18).

12.4. „Uderzysz w skałę, a wypłynie z niej woda, i lud zaspokoi swe pragnienie” (w Massa i Meriba) (Wj 17, 6 b). „A gdy poszedł stamtąd dalej ujrzał innych dwóch braci... naprawiali w łodzi swe sieci” (4, 21).

12.5. „Stamtąd ruszyli dalej i zatrzymali się w dolinie potoku Zared” (Lb 21, 12). „Gdy wszedł do łodzi... gdy przybył na drugi brzeg” (8, 23—24).

12.6. „I znów poszli dalej i rozłożyli się obozem po drugiej stronie rzeki Arnon” (Lb 21, 13). „On wsiadł do łodzi, przeprowił się z powrotem” (9, 1).

12.7. „Potem Izraelici ruszyli dalej i rozbili namioty na równinach Moabu po drugiej stronie Jordanu, naprzeciw Jerycha” (Lb 22, 1). „Owego dnia Jezus wyszedł z domu i usiadł nad jeziorem. Wnet zebrały się koło Niego tłumy tak wielkie, że wszedł do łodzi i usiadł, a cały lud stał na brzegu” (13, 1—2).

12.8. „Wyruszywszy z Elim, rozbili obóz nad Morzem Czerwonym” (Lb 33, 10). „Gdy Jezus to usłyszał oddalił się stamtąd w łodzi na miejsce pustynne, osobno” (14, 13).

12.9. „Przeszliśmy więc przez potok Zared” (Pp 2, 13 b). „Lecz o czwartej straży nocnej przyszedł do nich, krocząc po jeziorze... Gdy się przeprawili, przyszedł do ziemi Genezaret” (14, 25—34).

12.10. „...przekroczcie potok Arnon...” (Pp 2, 24). „Stamtąd podążył Jezus dalej i przyszedł nad jezioro Galilejskie” (15, 29).

12.11. „A rzecz grzeszną, którą uczyniliście, cielca, chwyciłem, spaliłem w ogniu, połamałem, starłem na drobny proch i wrzuciłem do potoku wypływającego z góry” (Pp 9, 21). „Wsiadł do łodzi i przybył w granice Magedan” (15, 39).

12.12. „Stamtąd wyruszyliśmy do Gudgoda, a z Gudgoda do Jotbata, kraju obfitującego w potoki” (Pp 10, 7). „Przeprowadzając się na drugi brzeg, uczniowie zapomnieli wziąć ze sobą chleba” (16, 5).

12.13. „Gdy w końcu cały naród skończył przeprawę przez Jordan” (Joz 4, 1). „Żebyśmy jednak nie dali im powodu do zgorszenia, idź nad jezioro i zarzuć wędkę!” (17, 27).

12.14. „Jozue wraz z całym swym zbrojnym ludem przybył niespodzianie nad wody Meromu i rzucił się na nich” (Joz 11, 7). „Gdy Jezus dokończył tych mów, opuścił Galileę i przeniósł się w granice Judei za Jordan” (19, 1).

13. Według relacji autografów Heksateuchu Mojżesz w czasie wędrówki do ziemi obiecanej dziewięć razy przebywa na jakiejś górze, natomiast Jozue jako wódz ludu — jeden raz. W sumie mamy dziesięć epizodów z górą. Również Mateusz ma w swojej Ewangelii dziesięć wzmianek o górze (szczycie):

13.1. „Mojżesz, Aaron i Chur wyszli na szczyt góry” (Wj 17, 10 b). „Wtedy wziął Go diabeł do miasta świętego, postawił na szczycie świątyni” (Mt 4, 5).

13.2. „Mojżesz wstąpił wtedy do Boga” (na górę Synaj) (Wj 19, 3). „Jeszcze raz wziął Go diabeł na bardzo wysoką górę” (Mt 4, 8).

13.3. „Pan zstąpił na górę Synaj, na jej szczyt. I wezwał Mojżesza na szczyt góry, a Mojżesz wstąpił” (Wj 19, 20). „Jezus, widząc tłumy, wyszedł na górę” (5, 1).

13.4. „Wstąpił Mojżesz wraz z Aaronem, Nadabem, Abihu i siedemdziesięciu starszymi Izraela” (Wj 24, 9). „Gdy to uczynił, wyszedł sam jeden na górę, aby się modlić” (14, 23).

13.5. „Wstał więc Mojżesz i Jozue, jego pomocnik, i wstąpił Mojżesz na górę Bożą” (Wj 24, 13). „Stamtąd podążył Jezus dalej i przyszedł nad jezioro Galilejskie. Wszedł na górę i tam siedział” (15, 29).

13.6. „Mojżesz wyciosał dwie tablice kamienne jak pierwsze, a wstawszy rano wstąpił na górę” (Wj 34, 4). „Po sześciu dniach Jezus wziął ze sobą Piotra, Jakuba i brata jego Jana i zaprowadził ich na górę wysoką, osobno” (17, 1).

13.7. „Na górze Hor, leżącej na granicy ziemi Edom, przemówił Pan do Mojżesza i Aarona” (Lb 20, 23). „Gdy się przybliżyli do Jerozolimy i przyszedli do Betfage na górze Oliwnej” (Mt 21, 1).

13.8. „...i weszli na oczach całej społeczności na górę Hor” (Lb 20, 27; por. Pp 10, 10). „A gdy siedział na górze Oliwnej, podeszli do Niego uczniowie” (Mt 24, 3).

13.9. „Mojżesz wstąpił ze stepów Moabu na górę Nebo” (Pp 34, 1; por. Lb 27, 12; Pp 3, 27; 32, 49). „Po odśpiewaniu hymnu wyszli ku górze Oliwnej” (26, 30).

13.10. „Wtedy Jozue zbudował ołtarz dla Pana, Boga Izraela, na górze Ebal” (Joz 8, 30). „Jedenastu zaś uczniów udało się do Galilei na górę, tam gdzie Jezus im polecił” (28, 16).

14. W czasie wędrówki pod wodzą Mojżesza Izraelici czternaście razy buntują się przeciwko Mojżeszowi lub nakazom Boga. W Ewangelii Mateusza, w okresie od Chrztu Jezusa do Jego pobytu w Jerycho wyłącznie, świadkowie cudów Jezusa czternaście razy zajmują wobec Niego stanowisko wrogie lub nieufne:

14.1. Szemranie ludu w Mara (Wj 15, 24). Mieszkańcy Gadary proszą, aby Jezus odszedł z ich granic (Mt 8, 34).

14.2. Szemranie ludu na pustyni Sin (Wj 16, 2). „Na to pomyśleli sobie niektórzy uczeni w Piśmie: On bluźni” (9, 3).

14.3. Szemranie ludu w Refidim (Wj 17, 1). „Widząc to faryzeusze mówili do Jego uczniów: «Dlaczego wasz nauczyciel jada wspólnie z celnikami i grzesznikami?»” (9, 11).

14.4. Kult złotego cielca (Wj 32, 1—29). „...i rzekł: «Usuniecie się, bo dziewczynka nie umarła, tylko śpi». A oni wyśmiewali Go” (9, 24).

14.5. Szemranie ludu w Tabeera (Lb 11, 1—3); por. Pp 9, 22). „Lecz faryzeusze mówili: «Wyrzuca złe duchy mocą ich przywódcy»” (9, 34).

14.6. Narzekanie ludu w Kibrot-Hattaawa (Lb 11, 4—35; por. 9, 22). „Gdy to ujrzeli faryzeusze, rzekli Mu: «Oto Twój uczeń czynią to, czego nie wolno czynić w szabat»” (12, 2).

14.7. Narzekania Miriam i Aarona (Lb 12, 1—16). „Zapytali Go, by móc Go oskarżyć: «Czy wolno uzdrawiać w szabat?»” (12, 10 b).

14.8. Bunt Izraelitów po powrocie wywiadowców (Lb 13, 30—14, 10; por. Pp 9, 23). „Faryzeusze zaś wyszli i odbyli naradę przeciw Niemu, w jaki sposób Go zgładzić” (12, 14).

14.9. Izraelici wyruszyli do walki przeciwko Amalekitom wbrew poleceniu Bożemu i zakazom Mojżesza (Lb 14, 40—44). „Lecz faryzeusze słysząc to mówili: «On tylko przez Belzebuba, władcę złych duchów, wyrzuca złe duchy?»” (12, 24).

14.10. Bunt Koracha i dwustu pięćdziesięciu książąt (Lb 16, 1—35). „Wówczas rzekli do Niego niektórzy z uczonych w Piśmie i faryzeuszów: «Nauczycielu, chcielibyśmy jakiś znak widzieć od Ciebie»” (12, 38).

14.11. Szemranie Izraelitów po śmierci Koracha i jego zwolenników (Lb 17, 6—7). „I powątpiewali o Nim” (mieszkańcy Nazaretu) (13, 57).

14.12. Lud klóci się z Mojżeszem w Meriba (Lb 20, 2—11). „Wtedy przyszli do Jezusa faryzeusze i uczeni w Piśmie z Jerozolimy z zapytaniem: «Dlaczego Twój uczniowie postępują wbrew tradycji starszych? Bo nie myją sobie rąk przed jedzeniem?»” (15, 1—2).

14.13. Szemranie ludu w drodze od góry Hor (Lb 21, 4—5). „Przystąpili do Niego faryzeusze i saduceusze i wystawiając Go na próbę, prosili o ukazanie im znaku z nieba” (16, 1).

14.14. Bałwochwalstwo Izraelitów w Peor (Lb 25, 1—18). „Wtedy przystąpili do Niego faryzeusze, chcąc Go wystawić na próbę i zadali Mu pytanie: «Czy wolno oddalić swoją żonę z jakiegokolwiek powodu?»” (19, 3).

15. Izraelici po przekroczeniu rzeki Jordan staczają serię bitew. Autor Księgi Jozuego opisuje lub wspomina czternaście bitew. Jezus od czasu pobytu w Jerycho zajęty jest, według Mateusza, ustawicznym polemizowaniem ze swoimi przeciwnikami; tych polemik jest czternaście:

15.1. Zdobycie Jerycha (Joz 6, 1—25). Wyrzucenie sprzedających ze świątyni (Mt 21, 12).

15.2. Bitwa pod Aj (Joz 7, 1—5). „Lecz arcykapłan i uczeni w Piśmie — widząc cuda, które uczynił, i dzieci wołające w świątyni: «Hosanna Synowi Dawida» — oburzyli się i rzekli do Niego...” (21, 15—16).

15.3. Zdobycie Aj (Joz 8, 9—29). „Gdy przyszedł do świątyni i nauczał, przystąpili do Niego arcykapłani i starsi ludu z zapytaniem: «Jakim prawem to czynisz?»” (21, 23).

15.4. Zwycięstwo pod Gibeonem (Joz 10, 7—15). Przypowieść o dwóch synach (21, 28—32); por. w. 31 b: „Zaprawdę powiadam wam: «Celnicy i nierządnicze wchodzą przed wami do królestwa niebieskiego»”.

15.5. Zniszczenie wojsk koalicyjnych pod Makkedą (Joz 10, 16—27). Przypowieść o przewrotnych rolnikach (21, 33—45); por. w. 43: „Dlatego powiadam wam: «Królestwo Boże będzie wam zabrane, a dane narodowi, który wyda jego owoce»”.

15.6. Zdobycie Makkedy (Joz 10, 28). Przypowieść o uczie królew-

skiej (22, 1—14); por. w. 14: „Bo wielu jest powołanych lecz mało wybranych”.

15.7. Zdobyć Libny (Joz 10, 29—30). Sprawa podatku (22, 15—22); por. w. 18: „Czemu Mnie wystawiacie na próbę, obłudnicy?”.

15.8. Zdobyć Lakisz (Joz 10, 31—32). Sprawa zmartwychwstania (22, 23—33); por. w. 29: „Jezus im odpowiedział: «Jesteście w błędzie, nie znając Pisma ni mocy Bożej»”.

15.9. Zwycięstwo nad królem Horemem (Joz 10, 33). Największe przykazanie (22, 34—40); por. w. 34—35: „Gdy faryzeusze dowiedzieli się, że zamknął usta saduceuszom, zebrali się razem, a jeden z nich, uczony w prawie, zapytał, wystawiając Go na próbę”.

15.10. Zdobyć Eglonu (Joz 10, 34—35). Mesjasz Synem Bożym (22, 41—45); por. w. 43: „Wtedy rzekł do nich: «Jakżeż więc Dawid natchniony przez Ducha może nazywać Go Panem?»”.

15.11. Zdobyć Hebronu (Joz 10, 36—37). Ostrzeżenie przed uczonymi w Piśmie, biada obłudnikom, zapowiedź odrzucenia Jerozolimy (23, 1—39). Powyższy tekst składa się z trzech części, niemniej jest ujęty w ramy jednej mowy.

15.12. Zdobyć Debiru (Joz 10, 38—39). Pojmanie Jezusa w ogrodzie Getsemani (26, 47—56).

15.13. Pobicie królów Północy (Joz 11, 1—9). Jezus przed wysoką radą (26, 57—58).

15.14. Zdobyć Chasor (Joz 11, 10—15). Jezus przed Piłatem (27, 11—14).

IV. PSALM 107 (106) A SEKCJA NARRACYJNA Mt 8—9

Psalm 107 (106) jest hymnem dziękczynnym za ocalenie ludu. Autor natchniony wymienia w nim wielkie dzieła Boże, między innymi także cuda okresu wyjścia z Egiptu: uwolnienie z niewoli i wybawienie z głodu i pragnienia na pustyni. Sytuacja ludu oczekującego wyzwolenia jest tutaj przedstawiona w ten sam sposób, jak w prorocztwie Iz 8, 23, cytowanym przez Mateusza w 4, 15, mianowicie: „siedzieli w ciemnościach i mroku” (Ps 107, 10); psalmista nazywa lud Boży „odkupionymi przez Jahwe” (LXX: *hoi lelytromeoi hypo kyriou*). Związek z tematem wyjścia oraz powyższe sformułowania musiały niewątpliwie zwrócić uwagę pierwotnego Kościoła na sens typiczny tego Psalmu. Nie jest chyba przypadkiem uderzające podobieństwo wiersza dziewiątego omawianego Psalmu ze słowami „głodnych nasycy dobrami” w Magnificat (Łk 1, 53). Wspomniany wiersz dziewiąty brzmi: „bo nasycił tego, który jest zgłodniały, i łaknącego napełnił dobrami”.

Psalm rozpoczyna się wezwaniem skierowanym do odkupionych, aby wysławiali Pana (ww. 1—3), następnie przedstawione są na prze-

mian różne niedole ludu oraz cuda, po których następują wezwania do dziękczynienia. Dziesięć razy mowa jest o cudzie. Otóż w Psalmie tym znajduje się wiele podobieństw z sekcją narracyjną Ewangelii św. Mateusza w rozdziałach 8—9. Pierwsze podobieństwo to liczba relacji o cudach: w sekcji Mateuszowej jest ich także dziesięć. Następnie, prawie każde opowiadanie o cudzie u Mt zawiera dosyć wyraźny element wspólny z jednym z cudów wymienionych przez Psalmistę. Porównajmy poszczególne relacje psalmisty z opowiadaniem o cudach w Mt 8—9.

Pierwsza relacja psalmisty (ww. 1—3) (Mt 8, 28—34)

- 1 Wysławiajcie Pana, bo dobry,
bo na wieki Jego łaskawość.
- 2 Niechaj mówią odkupieni przez Pana,
ci, których wybawił z rąk przeciwnika (*echthrou*)
- 3 i których zgromadził z obcych krajów,
ze wschodu i zachodu,
z północy i południa.

Znajdujemy tutaj wspólne elementy z piątym cudem w sekcji Mateuszowej — wyrzuceniem złego ducha z dwóch opętanych z Gadyry (8, 28—34). „Wybawienie z rąk przeciwnika” można rozumieć jako uwolnienie od opętania przez diabła — przeciwnika człowieka. W przypowieści o chwacie przeciwnikiem został nazwany diabeł: „Przeciwnikiem (*echthros*), który posiał chwast jest diabeł” (Mt 13, 39). Wzmianka o obcych krajach odpowiada także temu cudowi, Gadyra leżała bowiem na południowy wschód od jeziora Galilejskiego, w Dekapolu zamieszkałym w dużym procencie przez pogan.

Druga relacja psalmisty (ww. 4—7) (Mt 8, 1—4)

- 4 Błądzili po pustyni, na odludziu:
do miasta zamieszkałego nie znaleźli drogi.
- 5 Cierpieli głód i pragnienie,
i ustawało w nich życie.
- 6 W swoim ucisku wołali do Pana,
a On ich uwolnił od trwogi.
- 7 I powiódł ich prostą drogą,
tak że doszli do miasta zamieszkałego.

Relacja ta żywo przypomina los trędowatych w społeczności żydowskiej: mieszkali oni „na odludziu”, „do miasta zamieszkałego nie mieli wstępu”, „cierpieli głód”, „ustawało w nich życie”. Pierwszym cudem w sekcji Mateuszowej jest uzdrowienie trędowatego (8, 1—4). Chrystus na prośbę chorego uzdrawia go i każe mu iść, pokazać się kapłanowi. W ten sposób wypełniają się słowa Psalmu: „W swoim ucisku wołali do Pana, a On ich uwolnił od trwogi. I powiódł ich prostą drogą, tak że doszli do miasta zamieszkałego” (ww. 6—7).

Trzecia relacja psalmisty (ww. 8—9) (Mt 8, 14—17)

- 8 Niech dzięki czynią Panu za Jego miłosierdzie,
za Jego cuda dla synów ludzkich,
9 bo nasycił tego, który jest zgłodniały,
i łaknącego napełnił dobrami.

Można ten tekst przyporządkować do trzeciego opowiadania Mateuszowego — o uzdrowieniach w domu Piotra (8, 14—17). Uzdrowienie jest w jakimś sensie „nasyceciem zgłodniałego”, a wzmianka o miłosierdziu nasuwa na myśl cytat Izajasza „On wziął na siebie nasze słabości i nosił nasze choroby” zamykający to opowiadanie Mateuszowe (8, 17).

Czwarta relacja psalmisty (ww. 10—14) (Mt 9, 27—31)

- 10 Siedzieli w ciemnościach i mroku,
uwięzieni nędzą i żelazem,
11 gdyż bunt podnieśli przeciw słowom Bożym
i pogardzili zamysłem Najwyższego.
12 Trudami przygiął ich serca:
chwiali się, lecz nikt im nie pomógł.
13 I w swoim ucisku wołali do Pana,
a On ich uwolnił od trwogi.
14 I wyprowadził ich z ciemności i mroku,
a ich kajdany pokruszył.

Relacja ta ujęta jest w inkluzję: w w. 10 i 14 mowa jest o „ciemności i mroku”. Jeżeli „ciemność” zinterpretujemy tutaj jako ślepotę to odpowiednikiem tego tekstu będzie ósme opowiadanie o cudzie w sekcji Mateuszowej — uzdrowienie dwóch ślepych (9, 27—31). Szli oni za Chrystusem wołając: „Ulituj się nad nami, Synu Dawida!”, kiedy później weszli za Nim do domu i wyznali wiarę — zostali uzdrowieni. Spełniły się więc słowa psalmisty: „W swoim ucisku wołali do Pana, a On ich uwolnił od trwogi. I wyprowadził ich z ciemności i mroku”.

Piąta relacja psalmisty (ww. 15—16) (Mt 9, 18—19. 23—26)

- 15 Niech dzięki czynią Panu za Jego łaskawość,
za Jego cuda dla synów ludzkich,
16 gdyż bramy spizowe wyłamał
i skruszył żelazne wrzciędze.

Wiersze 15—16 przypominają siódmy cud — wskrzeszenie córki Jaira (8, 18—26). Chrystus „wyłamuje spizowe bramy” śmierci. O „bramach śmierci” mowa jest w tym Psalmie w w. 18.

Szósta relacja psalmisty (ww. 17—22) (Mt 8, 5—13)

- 17 Chorowali na skutek swoich grzesznych czynów
i nędzę cierpieli przez swoje występki;
18 obrzydło im całe jedzenie
i byli bliscy bram śmierci.

- 19 W swoim ucisku wołali do Pana,
a On ich uwolnił od trwogi.
20 Posłał swe słowo, aby ich uleczyć
i wyrwać z zagłady ich życie.
21 Niech dzięki czynią Panu za Jego łaskawość,
za Jego cuda dla synów ludzkich!
22 I niech składają ofiary dziękczynne,
niech głoszą z radością Jego dzieła!

Ten fragment bez trudności kojarzymy z uzdrowieniem sługi setnika — pierwszym cudem w rozdziale ósmym (5—13). Setnik mówi Chrystusowi o swoim śludze, że „jest sparaliżowany i bardzo cierpi”. Pokrywa się to niejako z w. 18 „obrzydło im całe jedzenie i byli bliscy bram śmierci” Setnik „woła do Pana” i Chrystus zgodnie z ww. 19—20 Psalmu „posyła swe słowo, aby go uleczyć i wyrwać z zagłady jego życie” — uzdrawia go na odległość.

Siądma relacja psalmisty (ww. 23—32) (Mt 8, 23—27)

- 23 Ci, którzy na statkach ruszyli na morze,
aby uprawiać handel na ogromnych wodach,
24 ci widzieli dzieła Pana
i Jego cuda wśród głębin.
25 Powiedział On i wzbudził
wicher burzliwy,
i spiętrzył jego fale.
26 Wznosili się aż pod niebo, spadali aż do głębi;
ich dusza truchlała w nieszczęściu.
27 Zataczali się i chwiali jak pijani,
cała ich mądrość zawiodła.
28 I w swoim ucisku wołali do Pana,
a On ich uwolnił od trwogi.
29 Zamienił burzę w wietrzyk łagodny,
a fale morskie umilkły.
30 Radowali się z tego, że nastąpiła cisza,
i że przywiódł ich do upragnionej przystani.

Tutaj także inne mamy trudności w odnalezieniu tekstu paralelnego w sekcji Mateuszowej, jest nim opowiadanie o uciszeniu burzy — czwarty cud (8, 23—27). Można go doskonale opisać słowami Psalmu: „ich dusza truchlała w nieszczęściu (w. 26b), w swoim ucisku wołali do Pana, a On ich uwolnił od trwogi. Zamienił burzę w wietrzyk łagodny, a fale morskie umilkły (ww. 28—29)”.

Osma relacja psalmisty (ww. 33—34) (Mt 8, 20—22).

- 33 Rzeki zamienia On w pustynię,
oazy na ziemię spragnioną,
34 ziemię żyzną na słony ugór
skutkiem niegodziwości jej mieszkańców.

Wiersze te kojarzymy z cudem ósmym: uzdrowieniem kobiety chorej na krwotok (8, 20—22).

Dziewiąta relacja psalmisty (ww. 35—38) (Mt 9, 32—34)

- 35 Pustynię zamienił w zbiornik wody,
a ziemię suchą w oazę.
36 I tam osiedlił zgłodniałych...

Ożywienie pustyni możemy połączyć z ostatnim cudem — uzdrowieniem opętanego niemowcy (9, 32—34). Pustynia jest krainą złego ducha. Ożywienie pustyni to w jakimś sensie wyparcie złego ducha z jego własności.

Dziesiąta relacja psalmisty (ww. 39—43) Mt 9, 1—8)

- 39 Potem zmalała ich liczba i podupadli
pod naciskiem niedoli i utrapienia.
40 Lecz Ten, który wylewa wzgardę na władców
i każe im błędzić przez puste bezdroża
41 podniósł nędzarza z niedoli,
rozmnożył rodziny jak trzody.
42 Pobożni widzą to i radują się,
a wszelka niegodziwość musi zamknąć swe usta.

Mamy tutaj kilka elementów, które pozwalają nam połączyć ten tekst z cudem szóstym — uzdrowieniem paralytyka (9, 1—8). Uczeni w Piśmie, duchowi „władcy” Izraela, nie znając prawdziwej godności Jezusa, gorszą się odpuszczeniem przez Niego grzechów, „lecz Ten, który wylewa wzgardę na władców i każe im błędzić przez puste bezdroża” (w. 40) udawadnia im, że ma władzę odpuszczenia grzechów: „podnosi nędzarza z niedoli”, czyli uzdrawia paralytyka. Wobec czywistego cudu „wszelka niegodziwość musi zamknąć swe usta” (w. 42).

Należy podkreślić, że każdej relacji psalmisty, w której występuje formuła „W ucisku swoim wołali do Pana” odpowiada opis cudu zawierający słownie wyrażoną prośbę o uzdrowienie; są to relacje: druga, czwarta, szósta i siódma. Relacjom bez tej formuły odpowiadają opisy nie zawierające prośby o uzdrowienie. Ta prawidłowość wyraźnie potwierdza wpływ Psalmu 107 na redakcję zbioru cudów w rozdziałach ósmym i dziewiątym.

Powstaje jednak pytanie: dlaczego kolejność cudów w Ewangelii nie odpowiada kolejności właściwych relacji psalmisty? Czy Mateusz bierze pod uwagę chronologię tych cudów? Otóż ich kolejność została zdeterminowana częściowo przez inne teksty starotestamentalne; Ps 107 nie jest jedyną zasadą struktury omawianej sekcji Mateuszowej. Przyjrzyjmy się tej sekcji.

Widzimy, że dzieli się ona na trzy części. W pierwszej mamy trzy opowiadania o cudach, następnie perykopę „Potrzeba wyrzeczenia” (8, 18—22), w drugiej części mamy dalsze trzy opowiadania o cudach

i dwie perykopy inne: „Powołanie Mateusza” (9, 8—13) i „Sprawa postów” (9, 14—17), wreszcie w części trzeciej także trzy opowiadania o cudach, z których pierwsze mówi o dwóch cudach łącznie. Każda z tych części, jeśli chodzi o kolejność cudów, podporządkowana jest innej zasadzie. Trzy pierwsze cuda, oprócz łączności z Ps 107, podporządkowane są tekstom starotestamentalnym związanym z ogłoszeniem prawa na Synaju. Zwróćmy uwagę, że następują one bezpośrednio po ogłoszeniu przez Chrystusa nowego prawa w kazaniu na górze. Cud pierwszy — uzdrowienie trędowatego — stoi w relacji z ofiarą złożoną pod górą Synaj i pokropieniem ludu krwią na świadectwo przymierza (Wj 24, 4—8). Mojżesz składa ofiarę na świadectwo i Chrystus każe uzdrowionemu złożyć ofiarę na świadectwo. Cud drugi — uzdrowienie sługi setnika — jest paralelny do uczytu rytualnej przymierza, jaka miała miejsce na górze Synaj (Wj 24, 9—11). W uczycie tej brało udział, oprócz Mojżesza i Aarona, siedemdziesięciu starszych Izraela. W opowiadaniu o cudzie Chrystusa wyraża zdziwienie z powodu wiary setnika-cudzoziemca i zapowiada, że „wielu przyjdzie ze wschodu i zachodu i zasiądą do stołu z Abrahamem, Izaakiem i Jakubem w królestwie niebieskim”. W obydwu wypadkach mowa jest więc o uczycie z Bogiem. Trzeci cud — uzdrowienie w domu Piotra — stoi w relacji do dołączonych do prawa synaickiego błogosławieństw i przekleństw. W zachęcie do zachowania prawa Bóg zapewnia: „Oddalę od ciebie wszelką chorobę” (Wj 23, 25b), a w przekleństwach czytamy: „Pan dotknie cię wycieńczeniem, febrą, zapaleniem... itd.” (Pp 28, 22). Chrystus według Mateusza objawia się w domu Piotra jako Ten, który „oddala wszelką chorobę” („wszystkich chorych uzdrowił”) (w. 16) i wybawia od przekleństwa prawa: uzdrowia z wymienionej w przekleństwach febry teściową Piotra. Cytat z Izajasza zamieszczony na końcu opowiadania: „On wziął na siebie nasze słabości i nosił nasze choroby” (w. 17) potwierdza powyższą tezę; Chrystus mógł uwolnić teściową Piotra od przekleństw prawa, ponieważ „wziął na siebie nasze słabości”.

Cuda w części drugiej są paralelne do siódmej, pierwszej i dziesiątej relacji psalmisty; na ich wybór i kolejność wpłynął tekst modlitwy Mojżesza z Księgi Wyjścia 34, 9: „Jeśli darzysz mnie życzliwością, Panie, (to proszę), niech pójdzie Pan w pośród nas”. Wskazuje na to dokładna analiza struktury Heksateuchu i Ewangelii św. Mateusza. Ewangelista przedstawia, że prośbę Mojżesza w sposób doskonały realizuje Jezus, jest On bowiem prawdziwym Synem Bożym, Emmanuelem, Bogiem pośród swego ludu. Pierwszy cud — uciszenie burzy — dowodzi, że Jezus jest Panem przyrody, drugi cud — wyrzucenie złego ducha z dwóch opętanych — dowodzi, że Jezus jako Pan ma władzę nad duchami nieczystymi i trzeci cud — uzdrowienie paralityka — jest świadectwem równości Jezusa z Ojcem niebieskim, ma On bowiem władzę odpuszczania grzechów. Widzimy, że cuda uszeregowane są tutaj według stopnia przejawianej władzy: najpierw

nad przyrodą martwą, potem nad duchami i wreszcie równość z Ojcem niebieskim.

Trzecia część zawierająca cuda paralelne do piątej, osmej, czwartej i dziewiątej relacji psalmisty podporządkowana jest dalszej części modlitwy Mojżesza: „Jest to wprawdzie lud o twardym karku, ale przebaczysz winy nasze i grzechy nasze i uczynisz nas swoim dziećmi” (Wj 34, 9b), a także odpowiedzi Boga na tę modlitwę: „Oto Ja zawieram przymierze wobec całego ludu twego, i uczynię cuda, jakich nie było na całej ziemi i u żadnych narodów i ujrzy cały lud, wśród którego przebywałeś, że dzieła Pana które Ja uczynię z tobą, są straszne” (Wj 34, 10), oraz tekstowi Izajasza:

35 Wtedy przejrzą oczy ślepych
i uszy głuchych się otworzą.

36 Wtedy chromy jak jeleni wyskoczy
i język niemych krzyknie wesoło”.

Na początku ewangelista umieszcza opowiadanie o wskrzeszeniu córki Jaira, która przynosi Chrystusowi wielki rozgłos, i wraz z poprzednimi tworzy serię cudów, „jakich nie było na całej ziemi”. Następne dwa cuda: uzdrowienie dwóch niewidomych i uzdrowienie niemego opętanego Mateusz dołącza według kolejności, w jakiej te cuda wymienione są w Iz 35, 5—6. Do tekstu Izajasza robi aluzję Chrystus mówiąc o swojej działalności w perykopie „Poselstwo Jana Chrzciciela” (Mt 11, 4—5), rozpoczynającej następną sekcję narracyjną.

W części trzeciej Mateusz kładzie silny akcent na wiarę, cuda powinny przekonać lud, że Pan jest wśród niego, że Chrystus jest Mesjaszem; w pierwszym opowiadaniu wiara uzdrowia kobietę, w drugim Chrystus domaga się wiary od dwóch niewidomych, w zakończeniu trzeciego opowiadania Mateusz dodaje, że jednak nie wszyscy uwierzyli, faryzeusze okazują się „ludem o twardym karku”, dzieła Chrystusowe przypisują przywódcy złych duchów. Aby najbardziej przekonująco ukazać przewrotność faryzeuszów, trzeba było epizod z niemową umieścić na końcu całej serii cudów i poprzedzić go świadectwami wiary w Chrystusa.

V. TEMAT: DZIAŁALNOŚĆ JEZUSA — NOWYM WYJŚCIEM I NOWYM PODBOJEM ZIEMI OBIECANEJ” JAKO ISTOTNY ELEMENT STRUKTURY EWANGELII MATEUSZA

Św. Mateusz podejmuje w swojej Ewangelii żywy w tradycji biblijnej starotestamentalnej i pozabiblijnej a także w nauczaniu młodego Kościoła temat nowego wyjścia. Jest on przekonany, że wydarzenia związane z Jezusem są realizacją prorocत्व o nowym wyjściu i dlatego mają charakter mesjański, że Jezus jest drugim Mojżeszem i dlatego jest Mesjaszem. Mesjarz miał być „prorokiem jak Mojżesz”, Jego działalność powinna przypominać wyjście z Egiptu, okres uprzywilejowany wielkich cudów i znaków. Mateusz patrzy na życie Jezusa

właśnie w tej perspektywie, interesuje go to wszystko, co upodabnia Jezusa do Mojżesza, stara się ukazać i podkreślić te fakty w Jego działalności, które znający Biblię czytelnik mógłby sobie skojarzyć z wyjściem. Ale Jezus nie tylko jak Mojżesz wyprowadził nowy lud wybrany z niewoli grzechu, On też, jak Jozue, wprowadził go do niebieskiej ojczyzny. Imię wodza Izraela z okresu podboju Kanaanu w brzmieniu hebrajskim jest identyczne z imieniem Jezusa. Według chrześcijańskich interpretatorów Pisma św. nie mogło być przypadkiem — Jozue był typem przyszłego Przewodnika do nowej ziemi obiecanej. Dlatego Mateusz zwraca uwagę także na te szczegóły w życiu Jezusa, które przynajmniej symbolicznie przypominają podbój ziemi Kanaan.

Te dwa tematy zdeterminowały kompozycję Ewangelii, wybór perypok, zaważyły nie tylko na niektórych fragmentach, ale na dziełkach szczegółów, na całym sposobie opowiadania o Jezusie. Przedstawione przez nas paralelizmy, a jest ich trzydzieści tematycznych i piętnaście liczebnych, świadczą, że Mateusz nie tylko wybiera z dzieł Józefa wydarzenia, które łatwo dało się skojarzyć z działalnością Mojżesza i Jozuego, lecz niemal wszystko, o czym mówi podporządkowuje tym tematom, nieraz nawet w sposób trudny do zauważenia. Wejście i podbój ziemi obiecanej są dla ewangelisty jakby tłem, na którym ukazuje Jezusa i stara się poza to tło nie wychodzić. Dla współczesnego czytelnika Ewangelii wiele paralelizmów może wydawać się zbyt odległych, aby miały jakieś znaczenie, wiele podobieństw może wydawać się po prostu przypadkiem. Tych „przypadków” jest jednak bardzo dużo. Starożytna semicka i rabinistyczna interpretacja tekstów i faktów historycznych różni się od współczesnej. Dla Izraelity fakty były znakami; sam Chrystus każe doszukiwać się w swoich czynach głębszej treści i wyrzuca Żydom: „macie oczy, a nie widzicie”. Także liczby miały swoje znaczenie. Najlepszym tego przykładem jest genealogia właśnie w Ewangelii św. Mateusza, jej podział: trzy razy po czternaście pokoleń ukrywa według ewangelisty jakiś sens.

W świetle przedstawionych paralelizmów biblijnych i proponowanej przez nas tezy możemy łatwo rozwiązać niektóre trudne problemy Ewangelii św. Mateusza, np. zamknięcie przez niego całej działalności Jezusa w dwóch etapach: Galilea i okolice oraz Jerozolima. Ten schemat nie jest zgodny z Ewangelią św. Jana, wydaje się, jakby Jezus działał tylko jeden rok. Otóż pierwszy ewangelista nie kieruje się w tym wypadku chronologią; sprowadzenie działalności Jezusa do dwóch etapów jest konsekwentną realizacją tematu nowe wyjście. Przypomnijmy sobie, że Mateusz określając na samym początku pole działalności Jezusa, Galileę — bo o nią chodzi — nazywa krajem pogan (Mt 4, 15) i że Egipt jest w tradycji biblijnej symbolem pogańskiej przemocy, pogaństwa w ogóle. W schemacie Mateusza Jezus jako nowy Mojżesz prowadzi nowy lud wybrany z kraju pogańskiego do świętego miasta — Jerozolimy, która znowuż według tradycji biblij-

nej, jest symbolem nowej ziemi obiecanej, królestwa mesjańskiego. Temat nowe wyjście narzucał to uproszczenie: Jezus nie mógł odwiedzić Jerozolimy kilkakrotnie, jak w Ewangelii św. Jana, powinien wyprowadzić swój lud z Galilei i wprowadzić do Jerozolimy. W tym schemacie utwierdził Mateusza niewątpliwie tekst Iz 41, 25 o nowym wyjściu: „Wzbudziłem kogoś z północy i przyszedł, ze wschodu słońca i wezwałem go po imieniu”. Galilea leży na północ a Jerycho na wschód od Jerozolimy.

Wedłu założeń redakcyjnych Mateusza okres pierwszy działalności Jezusa (galilejski) obejmuje wydarzenia od opuszczenia Nazaretu i udania się do Jana Chrzciciela aż do uzdrowienia dwóch ślepych pod Jerycho wyłącznie (Mt 20, 29—33). Typem dla tej działalności Jezusa jest wędrówka ludu z Egiptu, a dokładnie, od obozu w Ramses do śmierci Mojżesza na górze Nebo. Okres od uzdrowienia ślepych pod Jerycho włącznie do Zmartwychwstania i ostatnich poleceń danych Apostołom jest realizacją typicznej działalności Jozuego od przejścia przez Jordan i zdobycia Jerycha. W tym ogólnym podziale są jednak wyjątki, np. w opisach rozmnożenia chleba mamy elementy zaczerpnięte z okresu podboju ziemi Kanaan.

Zdając sobie sprawę z roli, jaką w pierwszej Ewangelii spełniają tematy nowe wyjście i nowy podbój ziemi obiecanej łatwiej jest wyjaśnić różnice między tą Ewangelią a pozostałymi; wystarczy przyjąć, że pozostali ewangelicści nie przykładali tak dużej wagi do tych tematów, a więc również do paralelizmów z dziejami Mojżesza i Jozuego, odpowiedniej liczby cudów, zmian miejsca pobytu, przeprowadzania się przez wodę, wychodzenia na szczyty górskie, prowadzenia polemik z przeciwnikami itd.

Bardziej zrozumiała staje się kompozycja Ewangelii Mateusza; nie dziwi nas już fragmentaryczność opowiadania o Jezusie, brak zainteresowania chronologią i topografią, brak ścisłego powiązania ze sobą wydarzeń — wiemy, dlaczego tak jest: Mateusz szukał w działalności Jezusa tego, co Go łączy z Mojżeszem i Jozuem, chodziło mu o przedstawienie, jak Jezus realizował zapowiedziane nowe wyjście, wydarzenia dobierał i szeregował według ich znaczenia typologicznego. Można powiedzieć, że te wszystkie cechy pierwszej Ewangelii, które szkoła formgechichte uznała jako cechy małej literatury, anonimowej i mało wiarygodnej, w rzeczywistości świadczą o jej wielkości, wybitnym, biblijnym wykształceniu jej autora, rozwiniętej teologii, przemyślanej koncepcji dzieła i mistrzostwie literackim. Nie ma w Ewangelii Mateusza perykop wybranych przypadkowo, albo umieszczonych w miejscu przypadkowym, jej treść i kompozycja jest podporządkowana ściśle jasnym założeniom redakcyjnym; jednym z tych założeń, bardzo ważnym jest ukazanie działalności Jezusa jako nowego wyjścia i nowego podboju ziemi obiecanej.